

Fatimə Məcid qızı MUSAYEVA

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin doktorantı

QLOBAL MÜHİTDƏ İNVESTİSIYA-MALİYYƏ MEXANİZMLƏRİNİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİNİN METODOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi global mühitdə investisiya-maliyyə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinin metodoloji xüsusiyyətlərini araşdırmaq və müəyyənləşdirməkdir. İnvestisiya-maliyyə mexanizmlərinin mahiyyəti və funksiyaları açıqlanmışdır. İqtisadi transformasiyalar şəraitində investisiya-maliyyə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinin başlıca prioritetləri verilmişdir. Qlobal dəyişikliklər şəraitində investisiya-maliyyə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinin metodoloji aspektləri üzrə tövsiyələr hazırlanmış və təkliflər verilmişdir.

Tədqiqatın metodu formasında bir qrup metodlardan – abstraksiya, deduksiya, induksiya, analiz, sintez və ümumiləşdirmə metodlarından istifadə olunmuşdur. Bunlarla bərabər, investisiya-maliyyə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinin metodoloji əsasları üzrə aparılan tədqiqatlar və metodoloji yanaşmalar diqqətdə saxlanılmışdır.

Tədqiqatın nəticələri ilə əlaqədar qeyd etmək olar ki, məqalədə alınmış elmi-praktiki nəticələrdən investisiya-maliyyə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinin metodoloji üslublarının təkmilləşdirilməsi mexanizmlərinin hazırlanmasında istifadə edilməsi mümkündür.

Açar sözlər: *global mühit, investisiya, maliyyə, investisiya-maliyyə mexanizmləri, investisiya-maliyyə alətləri, investisiya axınları, maliyyə resursları, global maliyyə problemləri.*

UOT: 332.14:336.02:336.531.2

JEL: F30; F65; E22; G23

Giriş

Aydınır ki, global siyasi və iqtisadi transformasiyalar şəraitində investisiya-maliyyə münasibətlərinin adekvat məqsədyönlü təşkili formaları vasitəsilə milli iqtisadi sistemlərin formalaşması və fəaliyyət qanunauyğunluqlarının öyrənilməsi problemi xüsusilə aktualdır. Qloballaşma kontekstində ölkədə effektiv investisiya-maliyyə mexanizminin formalaşdırılması, dövlət və yerli hökumət səviyyələri arasında maraqlar tarazlığı, uzunmüddətli investisiya siyasətinin müxtəlif prioritetlərinin və məqsədlərinin sintezi vasitəsilə iqtisadi artımın təmin edilməsi metodologiyasını hazırlamaq lazımdır.

İnvestisiya-maliyyə mexanizminin fəaliyyəti iqtisadi münasibətlərin iştirakçıları arasında inkişaf edən investisiya-maliyyə münasibətlərinə təsir edən xarici və daxili amillərin təsiri altında baş verir. Bu amillər əksər iqtisadi proseslərə aiddir ki, bunlar siyasi, iqtisadi, sosial, bazar, hüquqi, təbii-iqlim, ekoloji, milli, texnoloji, informasiya və beynəlxalq və digər xarici təsir

amilləridir. İnvestisiya-maliyyə mexanizminin daxili amilləri müəyyənləşdirilmiş məqsədə uyğun olaraq subyektlərin özləri tərəfindən kəmiyyət və keyfiyyətə dəyişdirilə bilən tərkib elementləridir [1, s.51].

İnvestisiya-maliyyə mexanizmi inkişafın davamlılığı baxımından əlverişli şəraitin təmin edilməsi məqsədilə istifadə olunan investisiya-maliyyə münasibətlərinin təşkili üsullarının məcmusudur. İnvestisiya-maliyyə mexanizmi investisiya və maliyyə alətləri sistemidir ki, onun əsas məqsədi müəyyən investisiya-maliyyə resurslarının xərclənməsini təşkil etmək, proqnozlaşdırmaq və stimullaşdırmaqdır. Makro səviyyədə investisiya-maliyyə mexanizminin məqsədi dövrü olaraq dəyişən xarici mühit şəraitində ölkə iqtisadiyyatının normal fəaliyyəti məqsədilə dayanıqlı və kifayət qədər investisiya və maliyyə resurslarının yaradılmasından ibarətdir. Makro səviyyədə həmin mexanizmin elementləri tariflərin tənzimlənməsi, qiymətdiqoyma, vergiqoyma və s. ilə əhatə olunur.

İnvestisiya-maliyyə mexanizminin tərkib elementlərinə daxildir:

- investisiya-maliyyə münasibətlərinin təşkilinin forma və növləri;
- investisiya və maliyyə resurslarının formalaşması və istifadə üsulları;
- investisiya və maliyyə resurslarının kəmiyyət baxımından müəyyənləşdirilməsi üsulları;
- investisiya-maliyyə münasibətlərinin idarə edilməsi və təşkili üsulları;
- investisiya-maliyyə alətləri, həvəsləndirici vasitələr;
- iqtisadi proseslərin müxtəlif tənzimlənmə üsulları;
- normativ hüquqi aktlar və s.

İnvestisiya-maliyyə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinə metodoloji yanaşmaların tədqiqi

İnvestisiya-maliyyə mexanizminə investisiya-maliyyə münasibətlərinin təşkilinin forma və növləri, onların kəmiyyətcə müəyyənləşdirilməsi üsulları daxildir. Tədqiq edilən mexanizmin hər bir fərdi həlqəsi və sahəsi vahid bütövün tərkib hissəsidir ki, onlar da bir-birinə bağlıdır və bir-birindən asılıdır. Habelə, həlqələr və sferalar nisbətən müstəqil fəaliyyət göstərir ki, bu da investisiya-maliyyə mexanizminin tərkib hissələrinin daimi əlaqələndirilməsini zəruri edir. Bu mexanizmin tərkib hissələrinin daxili əlaqələndirilməsi onun inkişafının vacib şərtidir [2, s.88].

İnvestisiya-maliyyə mexanizmi getdikcə mürəkkəbləşir, vergi ödənişləri, dividendlər və s. sahəsində qarşılıqlı tələblər və öhdəliklər artır. İnvestisiya-maliyyə mexanizmi bir sistem kimi cəmiyyətin maliyyə sistemindən irəli gəlir. İnvestisiya-maliyyə münasibətlərinin fəaliyyət prosesini idarə edərkən cəmiyyət müxtəlif iqtisadi, habelə təşkilati-hüquqi formalardan, üsullardan, həvəsləndirmələrdən və s. istifadə edir. Dövlət investisiya-maliyyə münasibətlərinin təşkili üsullarını müəyyənləşdirərkən onları qanunlarda və digər normativ aktlarda rəsmiləşdirir. O, ÜDM-in bölgüsü üsullarını, pul yığımlarının formalarını, ödənişlərin növlərini, dövlət

investisiya və maliyyə resurslarından istifadə prinsiplərini və istiqamətlərini müəyyənləşdirir.

İnvestisiya-maliyyə mexanizmi dövlətin iqtisadi mexanizminin tərkib hissəsi, ən mühüm alt sistemidir. Onun fəaliyyəti müxtəlif pul resursları fondlarının formalaşması, bölüşdürülməsi və istifadəsi prosesində baş verir. İnvestisiya-maliyyə mexanizminin alt sistemi onun ən əhəmiyyətli hərəkətverici qüvvələrini təmsil edir - investisiya-maliyyə planlaşdırması, rıçaqları və stimulları, investisiya-maliyyə sisteminin təşkilati strukturu və hüquqi rejimi və s. İnvestisiya və maliyyə resurslarının hərəkətinə əsaslanan investisiya-maliyyə mexanizminin fəaliyyəti cəmiyyətin inkişafına maliyyə təsirinin iki üsulu ilə xarakterizə olunur: maliyyə dəstəyi və maliyyə tənzimlənməsi. Onların prioritetinin müəyyənləşdirilməsi dövlətin investisiya-maliyyə siyasətinin istiqamətləri ilə təyin edilir [3, s.174].

İnvestisiya-maliyyə münasibətlərinin idarə edilməsi və təşkili üsullarına investisiya-maliyyə planlaşdırması və proqnozlaşdırılması, operativ investisiya-maliyyə idarəetməsi və maliyyə nəzarəti daxildir. Lakin sadalanan komponentlərin hamısı investisiya-maliyyə mexanizminə daxil edilməməlidir. Qanunvericilik və normativ xarakterli aktlarla bağlı mübahisəli fikirlər mövcuddur. Çünki onlar təkcə investisiya-maliyyə deyil, istənilən iqtisadi münasibətlərə aiddir. Bu nəhəng alət demək olar ki, bütün iqtisadi, maliyyə və sosial münasibətləri tənzimləyir. İnvestisiya-maliyyə qanunvericiliyi investisiya-maliyyə münasibətlərinin reallaşdırılması qaydasını müəyyənləşdirir və dövlət orqanlarının investisiya-maliyyə idarəçiliyinə yönəldilmiş fəaliyyətini tənzimləyir.

İnvestisiya-maliyyə sahəsində problemlərin öyrənilməsinin əsasında iki əsas yanaşma dayanır - xərc və resurs. Xərc yanaşmasına əsasən, sosial miqyasda olan investisiyalar müəyyən formalarda mövcud olan kapitalın dəyişdirilməsinə və artırılmasına yönəldilmiş xərclərdən ibarətdir ki, bunun nəticəsində milli sərvət artır və kapital sahibi onun yaratdığı dəyərdən gəlir əldə edir. Resurs yanaşması nöqtəyi-nəzərindən investisiya-maliyyə mexanizmi aşağıdakı struktur komponentləri ehtiva edir: stimullaşdırma bloku; resurs təminatı; hüquqi və metodiki dəstək; təşkilati dəstək.

Resurs təminatı investisiya-maliyyə resurslarının mümkün mənbələrinin öyrənilməsinə və təhlilini nəzərdə tutur. Fikrimizcə, resurs təminatı investisiya-maliyyə mexanizminin ən önəmli komponenti olduğundan, onun daha ətraflı nəzərdən keçirilməsi zəruridir.

İnvestisiya-maliyyə mexanizmində xüsusi yer investisiya-maliyyə fəaliyyətinə təşkilati dəstəkdir ki, bu da qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olunmasına başlamaq, inkişaf etdirmək və nəzarət etmək üçün hərəkətləri təmin edən zəruri təşkilati strukturların yaradılmasını nəzərdə tutur. İnvestisiya-maliyyə mexanizminin strukturuna bir-biri ilə əlaqəli dörd element daxil edilə bilər, məsələn:

- investisiya-maliyyə metodlarının məcmusu;
- investisiya-maliyyə alətləri;
- informasiya dəstəyi;
- tənzimləyici dəstək və s.

İnvestisiya-maliyyə metodlarına proqnozlaşdırma, planlaşdırma, investisiya qoyuluşu, kreditləşdirmə, özünümaliyyələşdirmə, fondların formalaşdırılması, vergitutma, sığorta və s. daxildir.

İnvestisiya-maliyyə planlaşdırması müəyyən dövr üçün investisiya-maliyyə resurslarının hərəkətini və müvafiq investisiya-maliyyə münasibətlərini əks etdirən elmi prosesdir. İnvestisiya-maliyyə planlaşdırması cəmiyyətin müstəqil inkişaf qanunauyğunluqlarının öyrənilməsinə, investisiya-maliyyə resurslarının hərəkəti meyillərinin öyrənilməsinə əsaslanmalıdır [4, s.356]. İnvestisiya-maliyyə planlaşdırmasının obyektı təsərrüfat subyektlərinin və dövlətin investisiya-maliyyə fəaliyyətidir və nəticədə müxtəlif növ investisiya və maliyyə planları və proqnozlar, biznes planlar hazırlanır. İnvestisiya-maliyyə planlaşdırmasının konkret məqsədləri investisiya-maliyyə siyasəti ilə müəyyənləşdirilir. İnvestisiya-maliyyə proqnozlaşdırılmasının məqsədi investisiya-maliyyə resurslarının faktiki mümkün ölçüsünü, yaranma mənbələrini və proqnozlaşdırılan dövrdə istehlakını müəyyənləşdirməkdir.

İnvestisiya-maliyyə alətləri dedikdə, xarici təzahürü investisiya-maliyyə resurslarının səfərbər edilməsi, bölünməsi, istifadəsi və təşkilatı olan təsərrüfat subyektləri arasında investisiya-maliyyə münasibətlərinin yarandığı müqavilə

şəklində olan konkret alqoritm başa düşülür. İnvestisiya-maliyyə alətləri təsərrüfat subyektlərinin müəyyən qruplarının iqtisadi maraqlarını təmin etmək üçün bazar mühiti tərəfindən formalaşır.

İnvestisiya-maliyyə mexanizminin fəaliyyətinə və onun vasitəsilə sosial-iqtisadi inkişafın müxtəlif aspektlərinə təsir investisiya-maliyyə alətlərinin köməyi ilə reallaşdırılır. Məsələn, əgər iqtisadi artımı sürətləndirmək lazımdırsa, o zaman bunun üçün təcrübədə öz təsdiqini tapmış kreditlər üzrə faiz dərəcələrinin, gəlir vergisi dərəcələrinin azaldılması kimi tədbirlər görülür. Tədbirlərdən biri kimi, amortizasiya normalarının artırılması, avadanlığın mənavi köhnəlməsi nəzərə alınmaqla sürətləndirilmiş amortizasiyanın silinməsinin müəyyənləşdirilməsi mümkündür.

Qlobal kontekstdə investisiya-maliyyə mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsinin metodoloji üsullarının təkmilləşdirilməsi məsələləri

Qeyd edək ki, ümumi formada investisiya-maliyyə alətlərinə daxildir: minimum əmək haqqı, mənfəət, gəlir, təxmin edilən büdcə təminatı səviyyəsi, amortizasiya ayırmaları, investisiyalar, qiymət, icarə haqqları, dividendlər, faizlər, endirimlər, kotirovkalar və s. Bu cür alətlərin istifadəsi ölkənin bütün investisiya-maliyyə sistemində baş verən proseslərin öyrənilməsinə, onun elementləri arasında qarşılıqlı asılılığın və qanunauyğunluqların tapılmasını tələb edir [5, s.51]. İnvestisiya-maliyyə mexanizminin bu struktur elementinin köməyi ilə dövlət milli iqtisadiyyata təsir göstərir. İnvestisiya-maliyyə mexanizminin digər vacib elementləri informasiya və tənzimləmə dəstəyidir. İnformasiya dəstəyi faktiki investisiya-maliyyə vəziyyətini qiymətləndirmək və inkişaf perspektivləri haqqında nəticə çıxarmaq mümkün olan məlumatlar toplusudur. Belə ki, onlar investisiya-maliyyə planlaşdırılması, təhlili və nəzarəti prosesində müəssisə və dövlət orqanlarının hesabatlarından, əmtəə, investisiya və maliyyə bazarlarındakı vəziyyət haqqında məlumatlardan və digər informasiya resurslarından istifadə edirlər. Tənzimləyici baza dövlət vəzifələrinin səmərəli şəkildə reallaşdırılması məqsədilə investisiya-

maliyyə münasibətlərini tənzimləyir və aşağıdakıları əhatə edir: Prezidentin fərmanları, qanunlar, hökumətin normativ hüquqi aktları, Nazirliyin əmrləri, təlimatlar, standartlar və s.

Cəmiyyətin inkişaf şəraitindən asılı olaraq investisiya-maliyyə mexanizminin müvafiq elementlərində baş verən dəyişikliklər onun iqtisadiyyata və sosial sferaya cəmiyyət və keyfiyyətə təsir imkanlarını əvvəlcədən müəyyənləşdirir. Bu mexanizmin cəmiyyət təsiri təsərrüfat subyektləri və dövlət orqanları tərəfindən investisiya-maliyyə resurslarının səfərbər edilməsinin həcmi və nisbətləri və onların dövlət investisiya-maliyyə sisteminin sfera və həlqələri arasında bölüşdürülməsi ilə ifadə olunur. İstifadə olunan mexanizmin inkişafı onun bütün elementlərinin bir-biri ilə əlaqəli və hərtərəfli işləməsi ilə müəyyənləşdirilir.

İnvestisiya-maliyyə mexanizminin keyfiyyət təsiri investisiya-maliyyə resurslarının formalaşması və istifadə istiqamətləri, bu sahədə münasibətlərin təşkili formalarının belə üsullarının istifadəsi ilə əlaqələndirilir ki, bu da onları fərdi sahibkarlıq subyektinin və bütövlükdə iqtisadiyyatın inkişafı üçün stimül hesab etməyə imkan verir. İnvestisiya-maliyyə mexanizminin bu cür elementlərinə vergi güzəştlərinin verilməsi qayda və şərtləri, vergi dərəcələrinin azaldılması, müxtəlif təşkilati-hüquqi formada təşkilatlara büdcə kreditlərinin verilməsi şərtləri, dövlət borcunun maksimum məbləği, maksimum büdcə kəsirinin müəyyənləşdirilməsi, müxtəlif stimullaşdırıcı xarakterli investisiya-maliyyə münasibətlərinin təşkilinin forma və üsullarının tətbiqi daxil ola bilər.

İnvestisiya-maliyyə mexanizminin inkişafı bu sahədə dövlət siyasətindən asılıdır. Uzunmüddətli perspektivdə investisiya-maliyyə siyasətinin əsas məqsədi ölkə iqtisadiyyatının xammal yönümünü daha yüksək səviyyəli insan kapitalı və biliklərin əsas resurs kimi geniş istifadəsini tələb edən istiqamətə dəyişdirməkdir. İnvestisiya-maliyyə siyasəti ölkə iqtisadiyyatında bir çox uğurların əldə edilməsində önəmli rol oynayır. Ölkədə investisiya-maliyyə yönümlü mühitin formalaşdırılması baxımından makroiqtisadi sabitlik və iqtisadi artım, milli iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliliyinin və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, əhəlinin yaşayış

səviyyəsinin yüksəldilməsi, bir çox sosial-iqtisadi problemlərin həlli əsas məqsədlərdir [6, s.2].

Dövlətin investisiya-maliyyə siyasəti investisiya-maliyyə fəaliyyətinin aktivləşdirilməsi, iqtisadiyyatın bərpası, istehsalın səmərəliliyinin artırılması və sosial problemlərin düzgün formalaşdırılması və həlli baxımından bütün təsərrüfat subyektləri üçün əlverişli şəraitin yaradılması məqsədilə dövlət orqanları tərəfindən reallaşdırılan tədbirlər məcmusudur. Məhz dövlət investisiya-maliyyə siyasəti sahəsində institutları və qaydaları müəyyənləşdirir, bu məqsədlər üçün dövlət tənzimlənməsinin birbaşa və dolay mexanizmlərindən istifadə etməklə investisiya-maliyyə fəaliyyətinin aktivləşdirilməsinə şərait yaradır. İstənilən cəmiyyətdə dövlət öz funksiya və vəzifələrini yerinə yetirmək, müəyyən məqsədlərə nail olmaq üçün investisiya-maliyyə siyasətindən istifadə edir. İstənilən dövlətdə investisiya-maliyyə siyasətini uğurla reallaşdırmaq məqsədilə investisiya-maliyyə mexanizmindən idarəetmə elementi və iqtisadi münasibətlərin tənzimləyicisi kimi istifadə olunur.

Dövlətin investisiya-maliyyə fəaliyyətinin birbaşa tənzimlənməsinin xarakteri, mövcud qanunvericiliyə, məqsədli proqrama uyğun olaraq dövlət büdcəsi və ölkənin təsis qurumlarının büdcələri hesabına investisiyaların maliyyələşdirilməsində ifadə olunur. İnvestisiya-maliyyə fəaliyyətinin dolay dövlət tənzimlənməsi büdcə, kreditləşdirmə və vergitutma alətlərində təzahür edən investisiya-maliyyə proseslərinə dolay təsir etmək məqsədi ilə dövlət tərəfindən istifadə olunan üsulların məcmusudur. Bu alətlərin köməyi ilə dövlət investisiya-maliyyə prosesində iştirak edən subyektlərə səmərəli təsir göstərməyə çalışır. Dolay tənzimləmə investisiya-maliyyə fəaliyyətini stimullaşdıran tədbirlərin tətbiqini nəzərdə tutur, məsələn, aktiv maliyyə-kredit siyasətindən istifadə, vergi dərəcələrinin diferensiaslaşdırılması, vergi güzəştləri, müxtəlif təşkilati-hüquqi mülkiyyət formalarına malik təsərrüfat subyektləri üçün perspektivli qiymət mexanizmləri və amortizasiya siyasəti. Dövlətin investisiya-maliyyə siyasətinin reallaşdırılmasının əsas formaları bunlardır:

- məqsədli dövlət proqramlarının reallaşdırılması;

- dövlətin ehtiyaclarını ödəmək məqsədilə ölkənin məhsul təchizatı sisteminin inkişafı;
- yüksək texnologiyalı sənayelərə dəstək;
- dövlət və ya bələdiyyə orqanlarının investisiya və innovasiya layihələrində iştirakı;
- ölkənin xarici iqtisadi əlaqələrin gücləndirilməsi;
- özəl iqtisadi zonaların və texnoparkların formalaşdırılması üçün zəruri şəraitin yaradılması və s. [7, s.441].

Dövlət investisiya-maliyyə siyasətinin bir sıra alətləri var ki, onlar üç qrupa bölünür:

- ümumi investisiya-maliyyə mühitini müəyyənləşdirən makroiqtisadi alətlər;
- investisiya-maliyyə mexanizminin müəyyən komponentlərinə və ya ayrı-ayrı sənaye sahələrinə təsir göstərən mikroiqtisadi alətlər – vergi dərəcələri, zamanətlər, güzəştli kreditlər və s.
- institusional alətlər - özəl investorların və dövlət qurumlarının investisiya-maliyyə proqramlarının əlaqələndirilməsini təkmilləşdirir.

Dövlət investisiya-maliyyə mexanizmini formalaşdırarkən onun konkret dövrün investisiya-maliyyə siyasətinin tələblərinə tam uyğunluğunu təmin etməyə çalışır ki, bu da qarşıya qoyduğu məqsəd və vəzifələrin səmərəli şəkildə reallaşdırılmasının açarındır. Habelə, qeyd edilən mexanizmin və onun müxtəlif elementlərinin şəxsi və kollektiv maraqlara tam uyğunluğunun təmin edilməsinə daimi istək var ki, bu da maliyyə mexanizminin səmərəliliyinin açarındır [8, s.181].

Nəticə

Beləliklə, ölkənin investisiya-maliyyə mexanizminin inkişaf etdirilməsi və müvafiq idarəetmə mexanizminin formalaşdırılması zərurətini müəyyənləşdirən global transformasiya xarakterli dəyişikliklərin təsiri altında investisiya-maliyyə fəaliyyətinin dövlət tərəfindən tənzimlənməsi metodlarının xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla təkmilləşdirilməsinə ehtiyac yaranır:

- Qeyd edilən mexanizmin inkişafının tənzimlənməsi makroiqtisadi tarazlığın əldə edilməsinə, intensiv inkişaf amillərindən istifadə etməklə iqtisadi artımın stimullaşdırılmasına, məşğulluğun yüksək səviyyəsinin saxlanmasına,

sabit qiymət səviyyəsinin təmin edilməsinə, əhəlinin real gəlirlərinin artırılmasına, sosial müdafiənin gücləndirilməsinə yönəldilməlidir;

- Qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmaq üçün investisiya-maliyyə alətlərindən istifadənin birləşdirilməsi və investisiya-maliyyə mexanizminin institusional təminatının davamlı olaraq təkmilləşdirilməsi vacibdir ki, bu da investisiya-maliyyə sisteminin iqtisadi proseslərə təsirinin səmərəliliyini artıracaqdır;

- Bu mexanizmin effektiv şəkildə formalaşdırılması büdcə göstəricilərinin planlaşdırılması və proqnozlaşdırılmasının keyfiyyət səviyyəsinin yüksəldilməsini, iqtisadiyyatın innovativ və yüksək texnologiyalı komponentinin inkişafı üçün şəraitin yaradılmasını, insan kapitalının sürətli inkişafı təmin edəcəkdir;

- Habelə, investisiya-maliyyə mexanizminin inkişafı və fəaliyyət göstərməsi yaranma, struktur, inteqrasiya, unikalıq, uyğunlaşma, təşkilatlanma, innovasiya, iyerarxiya, səbəb əlaqəsi kimi xüsusiyyətlərlə təmin edilməlidir;

- Ölkənin investisiya-maliyyə sisteminin inkişafına yanaşmaların gələcək inkişafı dövlətin investisiya-maliyyə siyasətinin mikro və makro səviyyədə əlaqələndirilməsi mexanizminin, investisiya-maliyyə tənzimlənməsi sisteminin reallaşdırılmasının rəşional istiqamətlərinin əsaslandırılması əsasında təmin edilməlidir.

Qeyd edək ki, qlobal şəraitdə investisiya-maliyyə mexanizmi təkcə ölkənin iqtisadi müstəqilliyini təmin etmək məqsədilə real investisiya-maliyyə bazasını yaratmaq üçün deyil, habelə milli bazarın və çoxstrukturlu iqtisadiyyatın fəaliyyət göstərdiyi şəraitdə iqtisadi tənzimlənməni təmin etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur və s.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Ярошенко, Е.А. Роль и особенности формирования финансового механизма в рыночных условиях / Е.А. Ярошенко, К.С. Астахова // Синергия Наук. – 2019. № 32, – с. 46-52.
2. Таранова, М.А. Содержание и структура финансового механизма государственных и муниципальных учреждений / М.А. Таранова // Научный вектор: Сборник научных трудов магистрантов / Под научной редакцией А.У.

Альбекова. Том Выпуск 2. – Ростов-на-Дону: Ростовский государственный экономический университет "РИНХ", 2016. – С. 87-90.

3. Лутай, А.П. Совершенствование финансово-экономического механизма / А.П. Лутай, А.В. Лутай // Стратегия предприятия в контексте повышения его конкурентоспособности. – 2019. № 8, – с. 172-175.

4. Левицкая, Н.В. Финансовый механизм и его элементы / Н.В. Левицкая, А.С. Атабекова // Новая экономика и региональная наука. – 2016. № 3(6). – с. 355-358.

5. Корда, Н.И. Региональный финансовый механизм: понятие и структура / Н.И. Корда, А.В. Кулакова // Формирование механизмов устойчивого развития экономики региона: сборник трудов I

Всероссийской национальной научно-практической конференции (с международным участием), – Севастополь, 11–12 мая 2021, – с. 49-52.

6. Mustafayeva, Ə.Ə., Sabirli, Ş.V. Azərbaycanca investisiya qoyuluşlarının formalaşdırılması və istifadə mexanizmlərinin nəzəri əsasları. Tikintinin iqtisadiyyatı və menecment, – 2023-cü il. № 2 (23). – s. 230-236.

7. Махиев, З.З. Содержание региональной системы привлечения инвестиций / З.З. Махиев // Скиф. Вопросы студенческой науки. – 2019. № 5-1(33), – с. 436-442.

8. Abdıyev, E.Ə. Müəssisələrin maliyyə mexanizminin səmərəliliyinin yüksəldilməsi. Elmi araşdırmalar. Tezislər toplusu, Cild: 3 Sayı: 1, – s.178-186.

Фатима Маджид гызы МУСАЕВА

Докторант Азербайджанского Государственного
Университета Нефти и Промышленности
AZ 1010, пр. Азадлыг, 34, Баку, Азербайджанская Республика,
E-mail: fatima.musayevam@gmail.com

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННО-ФИНАНСОВЫХ МЕХАНИЗМОВ В ГЛОБАЛЬНОЙ СРЕДЕ

Резюме

Цель исследования – является изучение и выявление методологических особенностей развития инвестиционно-финансовых механизмов в глобальной среде. Раскрыта сущность и даны функции инвестиционно-финансовых механизмов. Обобщены основные приоритеты развития инвестиционно-финансовых механизмов в условиях экономических преобразований. Подготовлены рекомендации и внесены предложения по методическим аспектам развития инвестиционно-финансовых механизмов в условиях глобальных изменений.

В качестве метода исследования - использовалась группа методов – дедукция, индукция, анализ, синтез, обобщение. При этом учитывались проведенные исследования и методические подходы по методологическим основам разработки механизмов инвестирования и финансирования.

Относительно результатов исследования - можно отметить, что полученные в статье научные и практические результаты могут быть использованы при разработке механизмов совершенствования методических способов разработки инвестиционно-финансовых механизмов.

Ключевые слова: глобальная среда, инвестиции, финансы, инвестиционно-финансовые механизмы, инвестиционно-финансовые инструменты, инвестиционные потоки, финансовые ресурсы, глобальные финансовые проблемы.

Fatima Majid MUSAYEVA

Doctoral student of Azerbaijan State Oil and Industry University,
AZ 1010, Azadlig ave., 34, Baku, Republic of Azerbaijan.

Email: fatima.musayevam@gmail.com

METHODOLOGICAL FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT AND FINANCIAL MECHANISMS IN THE GLOBAL ENVIRONMENT

Summary

The purpose of the research is to study and identify methodological features of the development of investment and financial mechanisms in the global environment. The essence and functions of investment and financial mechanisms are explained. The main priorities for the development of investment and financial mechanisms in the context of economic transformations are given. Recommendations are prepared and proposals are made on the methodological aspects of the development of investment and financial mechanisms in the context of global changes.

As a research method - a group of methods was used - abstraction, deduction, induction, analysis, synthesis, generalization. At the same time, the conducted studies and methodological approaches on the methodological foundations of developing investment and financing mechanisms were taken into account.

Regarding the results of the study, it can be noted that the scientific and practical results obtained in the article can be used in the development of mechanisms for improving the methodological styles for developing investment and financial mechanisms.

Keywords: global situation, investments, finance, investment and financial mechanisms, investment and financial instruments, investment flows, financial resources, global financial problems.